

Täysistunto

Tiistai 8.12.2020 klo 13.59—21.57

13. Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2019

Kertomus K 5/2020 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 5/2020 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 5/2020 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Keskustelu

21.07 **Mika Niikko ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsitellessään Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomusta vuodelta 2019 ulkoasiainvaliokunta kiinnitti huomiota erityisesti kolmeen pääkohtaan. Valiokunta piti tärkeänä sitä, että kysymykseen Venäjän paluusta yleiskokouksen työhön löytyi vihdoin kertomusvuonna ratkaisu. On hyvä, että Venäjä pysyy Euroopan ihmisoikeussopimuksen piirissä. Suomella oli ratkaisun löytymisessä keskeinen rooli Euroopan neuvoston ministerikomitean puheenjohtajuuskauden kautta. Muiltakin osin Suomen valtuuskunnan osallistuminen on ollut aktiivista. Jäsenet ovat osallistuneet esimerkiksi monitorointi- ja raportointitehtäviin sekä saaneet useita luottamustehtäviä eri komiteoissa. Kiitos tästä aktiivisuudesta ja hyvästä työstä erityisesti puheenjohtaja Kimmo Kiljuselle ja koko valtuuskunnalle.

Arvoisa puhemies! Toinen keskeinen asia, mihin ulkoasiainvaliokunta kiinnitti kertomusta käsitellessään huomiota, oli huoli Euroopan demokratian tilasta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Euroopan neuvoston ihmisoikeus- ja oikeusvaltiojärjestelmää haastetaan avoimesti. Valiokunta pitää tätä huolestuttavana ja korostaa Euroopan neuvoston roolia demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien vaalijana.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä seikkana nostan asian käsittelystä esiin yleiskokouksen toimintaedellytykset. Valiokunta nosti esiin, että yleiskokouksen toimintamahdollisuuksien turvaaminen on tärkeää myös covid-19-pandemian aikana. Tässä yhteydessä valiokunta totesi, että tarvetta kansainvälispoliittiselle keskustelulle ylipäänsä on paljon. Täällä eduskunnassakin tulisi tällaista keskustelua lisätä, ja tämä oli myös valiokunnan huomio.

Valiokunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

21.09 **Jaana Pelkonen kok:** Arvoisa puhemies! Viime vuosi oli Euroopan neuvostolle monella tavalla merkittävä vuosi. Euroopan neuvosto täytti pyöreät 70 vuotta, ja myös Suomen jäsenyydelle järjestössä viime vuosi oli juhlavuosi, kun 30 vuotta jäsenenä tuli täyteen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2020 vp

Edustaja Niikko jo mainitsi tämän asian, eli toimiessaan Euroopan neuvoston ministerikomitean puheenjohtajana viime vuoden alkupuoliskolla Suomi pääsi osaltaan vaikuttamaan ratkaisun löytymiseen Venäjän paluuseen yleiskokouksen työhön, ja tämä oli erittäin merkittävä ja tärkeä edistysaskel.

Euroopan demokratian tila on todellakin aiheuttanut paljon huolta, ja tästä johtuen Euroopan neuvoston rooli niin demokratian, oikeusvaltioperiaatteen kuin ihmisoikeuksien vaalijana on korostunut ja korostuu entisestään. Kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä hyvin todetaan, Euroopan neuvoston ja sen yleiskomitean työlle on erityistä tarvetta nykyisessä kansainvälispoliittisessa tilanteessa.

Omalta osaltani kiitän myös Suomen valtuuskunnan jäseniä erittäin hyvästä työstä.

21.11 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Kiitän ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Niikkoa tästä alustuspuheenvuorosta, ja kiitos hänen sanoistaan myöskin — kiitän sekä Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana että Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen varapresidenttinä. Me näemme sen merkittävän työn, mitä Euroopan neuvosto tekee tuossa laajassa mittakaavassa.

Kuten edustaja Pelkonen tässä viittasi — myöskin edustaja Niikko viittasi siihen — Euroopan neuvosto vietti juhluvuotta viime vuonna, ja tuota juhluvuotta korosti Suomen kannalta se, että meillä oli poikkeuksellisen korkea profiili Euroopan neuvoston työssä. Tuo profiili ei tullut ainoastaan siitä, että me olimme ministerikomitean puheenjohtajana, eikä siitäkään, että tasavallan presidentti Niinistö samoin kuin meidän ulkoministerimme Soini esiintyivät yleiskokoukselle, vaan siitä, että sekä tämä Suomen esiintyminen täällä yleiskokouksella että sitten niin sanottu Helsingin ministerikomitean kokous toukokuussa johtivat niihin isoihin ratkaisuihin, joiden hedelmiä me parhaillaan myönteisellä tavalla nautimme Euroopan neuvostossa.

Vuoden 2014 jälkeenhän ajaututtiin, kun sanktiopolitiikka tuli käyttöön, kriisiin siinä mielessä, että Venäjän parlamentaarisen yleiskokouksen valtuuskunnan valtakirjoja ei hyväksytty ja Venäjä oli vetäytymässä koko järjestöstä. Suomen aidosti neuvotteleman neuvotteluratkaisun tuloksena päädyttiin ratkaisuun, jossa Venäjän valtakirjat palautettiin ja Venäjän valtuuskunta kesästä alkaen alkoi osallistua täysimääräisesti Euroopan neuvoston työhön, ja se tilanne, että Venäjä olisi todella siirtynyt järjestöstä pois kokonaisuudessaan, myöskin hallitusten väliseltä puolelta, onnistuttiin välttämään. Tämä oli korkean profiilin operaatio, josta Suomi sai paljon, paljon pisteitä.

Nyt kun järjestö on hieman jakaantunut sen vuoksi, että sinne on syntynyt oppositiota, myöskin tuonne yleiskokoukseen ja myöskin ministerikomitean tasolle, jossa edelleenkin kyseenalaistetaan Venäjän jäsenyys siinä järjestössä, niin on herännyt kysymys, millä perusteilla me puolsimme sitä. Haluan tässä nyt ihan avoimesti eduskunnan edessä sen avata siltä osin, että kyse ei niinkään ollut, ei ainoastaan ollut, Venäjän valtion osallisuudesta Euroopan neuvoston työhön vaan ennen kaikkea Venäjän valtion sitoutumisesta Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Ja tämä sitoutuminen merkitsee sitä, että se, mitä Euroopan neuvosto tekee, ei ole enää vain hallitusten välistä toimintaa tai parlamenttien välistä toimintaa vaan myöskin kansalaisyhteiskuntien tasoista toimintaa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa käsiteltävistä asioista 23 prosenttia valituksista tulee Venäjältä. Eli venäläiset kansalaiset, kansalaisjärjestöt tekevät ihmisoikeusvalituksia liittyen erilaisiin rikkomuksiin Venäjän yhteiskunnan sisällä. Heillä on ikkuna auki sillä tavalla, että he pystyvät edellyttämään, että Venäjän hallinto seuraa niitä ihmisoikeusnor-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2020 vp

meja ja -sopimuksia, mihin se on sitoutunut olemalla mukana Euroopan neuvostossa. 23 prosenttia kaikista näistä valituksista tulee siis Venäjältä, mikä on 13 000 valitusta. Me näemme sen mittakaavan: 13 000 valitusta. Venäjä on suuri maa, ja sen takia sieltä tulee niitä paljon suhteellisesti ottaen, niin että Venäjä on vasta 8. suurin valittajamaa, jos sikseen tulee. En rupea luettelemaan muita maita, mutta se suhteellisuus tässä nyt näkyy.

Olennaista oli se, että tarjoamalla Venäjän parlamentaarisille mahdollisuuden osallistua tähän dialogiin me tarjoamme myöskin samalla venäläiselle kansalaisyhteiskunnalle mahdollisuuden nojautua näihin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Ja me saimme erittäin paljon palautetta ja kiitosta venäläisiltä kansalaisjärjestöiltä, ihmisoikeusjärjestöiltä, jotka korostivat, että teimme aivan oikean ratkaisun tässä asiassa, ja se on ollut tässä se iso taustakuvio riippumatta siitä, että tässä on ollut ristiriitaa.

Kannattaa muistaa, että Euroopan neuvostossa myöskin on tällainen monitorointijärjestelmä olemassa. Meidän ex-tasavallan presidenttimme Tarja Halonen on aikoinaan ollut aloitteen tekijä tässä monitorointijärjestelmässä, jossa näitä jäsenvelvoitteita ja -sitoumuksia seurataan systemaattisesti raporttörien toimesta. Erityisesti näiden keskeisten uusien jäsenmaiden osalta — tai sellaisten maiden osalta kuten Puola, joka on otettu monitoroinnin piiriin juuri nyt — joissa nähdään ihmisoikeusloukkauksia, oikeusvaltioperiaatteen tinkimistä tai demokratiassa suuria puutteita, seurantaan panostetaan paljon. Ja tiedän itse ollessani Armenian raporttörinä, että meidät otetaan erinomaisen vakavasti Armeniassa, siinä maassa itsessään, kun me käymme siellä maassa — mitä ei ole tässä vaiheessa nyt vielä tapahtunut kunnolla tämän koronan vuoksi ja muuten. Mutta aikaisemmat raporttörit ovat aina tavanneet valtion kuin valtion tasavallan päämiehen, hallituksen edustajia ja myöskin tietysti laveasti johtajia sekä oppositiota, kaikkia poliittisia toimijoita ja kansalaisjärjestöjä. Heillä on erittäin suuri rooli suhteessa sen maan ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeusvaltiokehitykseen. Tätä säännöllistä monitorointia myöskin tehdään Venäjällä. Tämä monitorointi on taas käynnistynyt Venäjän jäsenyyden myötä.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan meriitteihin kuului viime vuodelta myöskin se, että syksyllä me järjestimme Rovaniemellä, kiitos myöskin eduskunnan tuen, Euroopan neuvoston poliittisen komitean ulkosuhteita käsittelevän suuren, merkittävän seminaaritapahtuman, jossa nimenomaan oli tarkoitus tutustua arktiseen alueeseen, Arktisen neuvoston työhön. Arktinen neuvosto ei ole vielä tarkkailijajäsenenä Euroopan neuvostossa. Ja nyt siinä oli ajatuksena se, että saataisiin Arktinen neuvosto myöskin tällä tavalla aktivoitua ja Euroopan neuvoston suhteita rakennettua. Ja otimmekin selkeitä askeleita eteenpäin tässä Arktisen neuvoston ja Euroopan neuvoston yhteistyössä, josta omalla tavallaan myöskin sitten lankeaa Suomen valtuuskunnan aktiivisuudelle kiitosta, koska me halusimme tällä tavalla tätä asiaa isännöidä.

Eli summa summarum, minusta on arvokasta, että me olemme mukana Euroopan neuvoston työssä. Minusta on myöskin arvokasta, että meillä on tämä tilaisuus eduskunnassa edes kerran vuodessa käydä läpi sitä työtä, mitä me kansanedustajat teemme myöskin ohitse tämän salin. Euroopan neuvosto itse asiassa elimenä oli minullekin hieman yllätys, kun olen uusi toimija Euroopan neuvoston puitteissa — olen aikaisemmin toiminut Etyjin puitteissa erityisesti. Se on käytännössä toinen parlamentti. Se on käytännössä toinen parlamentti valiokuntineen ja toimintamuotoineen, päivittäisine yhteyksineen, mitä meillä on Strasbourgissa tässä yhteydessä, ja se ei useinkaan näy tässä eduskuntatyössä siltä osin, että kollegat näkisivät, miten paljon me raadamme, koko se Suomen valtuuskunta raataa, tässä puolessa. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2020 vp

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 5/2020 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.